

LBRIS

We know
books

MARIAN NAZAT

LUMEA DE AZI

în aproape 16 interviuri

Partea a treia

CUPRINS

Lămurire	9
De vorbă cu Răzvan Theodorescu	11
De vorbă cu Gunther Krichbaum	25
De vorbă cu Andrei Marga	38
De vorbă cu Mircea Radu Iacoban	84
De vorbă cu Dorel Vișan	99
De vorbă cu Lavinia Betea	115
De vorbă cu Pavel Șușară	146
De vorbă cu Adrian Severin	159
De vorbă cu Grigore Ilisei	318
De vorbă cu Florea Burtan	350
De vorbă cu Ion Țiriac	368
De vorbă cu Gheorghe Sarău	382
De vorbă cu Letiția Ilea	399
De vorbă cu Ionuț Vulpescu	423
De vorbă cu György Frunda	452
De vorbă cu Florian Saiu	475
Freddy Gârbaci – <i>Mario Vargas Llosa: romancier și eseist</i>	493
Marian Nazat – <i>Și dincolo de peron?</i>	526

DE VORBĂ CU RĂZVAN THEODORESCU

Răzvan Theodorescu e deja o instituție în sine în cultura română. De mult, foarte de mult, când abia buchiseam cititul și descopeream televizorul, m-am trezit vrăjit definitiv de povestioarele *Teleenciclopediei*. Emisiunea era sâmbăta seara și două voci mi-au rămas întipărite în memoria auditivă. Prima aparținea regretatei Mariana Zaharescu, iar a doua, interlocutorului meu de azi. Apoi ultimul avea și ceva aparte: până atunci nu aflasem că părul nu-i întotdeauna podoaba omului. Pe urmă, după ce i-am văzut și pe Kojak, nișel și pe Fantomas ori pe Yul Brynner, mi-am dat seama că șarmul n-are nicio legătură cu adaosul capilar. Ce vreți, așa gândea mintea unui copil atunci... Crescând, m-am lăsat fascinat de glasul și de retorica distinsului academician, ori de câte ori îl ascultam simțeam că sunt un răs-fățat al ursitoarelor dintâi¹. Viața m-a adus în apropierea mitului de altădată și ce bucurie mai curată, mai plină decât asta?

– *Cine sunteți, de fapt, domnule academician, și de unde veniți cu adevărat?*

– Sunt un român autentic, un moldo-muntean amestecat, combinație socială și etnică mai ciudată, cu neamuri care erau țărani răzeși din părțile Pașcanilor, burghezi de origini sârbești din părțile Teleormanului, baroni austrieci rătăciți pe la noi. Mixtură politică

¹ În adolescență, am fost impresionat cu adevărat de trei personalități culturale: Zoe Dumitrescu Bușulenga, Dan Hăulică și Răzvan Theodorescu.

de asemenea, cu bunici socialiști, unii, liberali, țărâniști și monarhiști alții. Iar eu, republican sadea.

– *Vasăzică, suntem nițel conjudețeni! De unde anume din Teleorman și cu ce se ocupau străbunii dumneavoastră?*

– Familia mea maternă, Gancevici, era stabilită la Alexandria. Erau mici proprietari de pământ.

– *Sunt surprins că aveți curajul de a vă recunoaște și rădăcina teleormăneană, după o perioadă în care județul moromețian a fost hulit ca nici altul...*

– Este nu mai puțin județul care i-a dat pe Alexandru Depărățeanu și pe Gala Galaction, pe Zaharia Stancu, pe Miron Radu Paraschivescu și Marin Preda.

– *Din mixtura aceasta etnică și atât de complexă, care seminiție este predominantă în structura dumneavoastră de personalitate?*

– Probabil că îndârjirea valahă cu culoare balcanică a dat o parte a personalității mele (Balcanii sunt o pasiune a mea, iar eu sunt de 30 de ani secretarul general al Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europene); iar gustul pentru istorie vine din ascendența mea moldavă.

– *Cum era copilul Răzvan Theodorescu și la ce visa el?*

– Eram năzdrăvan tare și, oricât ar părea de ciudat, la vârsta de 10 ani voiam deja să fiu istoric.

– *De unde până unde această dorință? Îmi spuneți o năzdrăvănie?*

– Nu-mi dau seama. Cred că totul s-a născut atunci când doi arheologi amatori m-au luat cu ei la o cercetare în pădurile Bârnovei de lângă Iași, când cu mâna mea am scos cioburi cucuteniene.

– *Ce ați învățat din jocurile copilăriei?*

– Am învățat să am parteneri în toate, colegi și prieteni.

- *Și dușmanii?*

- Pe aceștia i-am știut mai târziu.

- *Cum arăta lumea românească imediat după ultimul război?*

- Era o lume săracă. În 1946, mâncam mămăligă cu magiun și, prima oară când am crezut că țin în mână o bucată de ciocolată, s-a dovedit că era o bucată de săpun...

- *Înseamnă că ați deprins spălatul pe mâini încă din pruncie și n-a fost nevoie să învățați asta în timpul recenteii pandemii...*

- Higiena era foarte strictă la noi în familie. Un bunic, medic, nu se așeza la masă fără să-și frece discret mâinile cu alcool.

Cine a fost modelul dvs. până în adolescență? Dar apoi?

- O împrejurare de familie m-a făcut să-mi petrec vacanțele la Ruginoasa, unde amintirea lui Cuza era neștersă. De atunci și până azi, Cuza este modelul meu. I s-a adăugat Bălcescu.

- *Ce reprezintă cei doi pentru conștiința neamului nostru?*

- Generozitatea, ideea de țară, patriotismul. Iar Cuza a fost un model de conducător român atunci când a trebuit să devină autoritar.

- *Când ați început colaborarea cu Televiziunea Română și cum ați ajuns la Teleenciclopedia?*

- În 1966, am fost invitat într-o emisiune supervizată de Tudor Vornicu și pe care am realizat-o cu regretatul Dan Mihăescu, care mă chestiona despre tezaurul de la Pietroasa. Pentru că nu m-am făcut de râs, în săptămâna următoare, am fost invitat la Teleenciclopedia să vorbesc despre Babilon și de atunci și până astăzi, timp de 56 de ani, știu că este un record, mai puțin în perioada în care, din cauza unei scrisori de protest în legătură cu bisericile demolate, ajunsă la „Europa Liberă“, am fost interzis la Radio și Televiziune.

– *Ce ați scris în epistola „buclucașă“?*

– Era în aprilie 1977 când s-a demolat stupid Biserica Enei. Am arătat în scrisoare că este o teribilă eroare și că mă tem de consecințe în sensul continuării demolărilor. Am avut dreptate și, în 1984, protestam din nou când dărâmau Văcăreștii.

– *Vreau să vă mărturisesc că eu încă mă uit la emisiunea respectivă și sunt încântat că numele dumneavoastră continuă să apară între consultanții și realizatorii de materiale documentare. Cum vă explicați longevitatea acestei emisiuni?*

– Este o emisiune longevivă în acord cu cultura unei minorități intelectuale foarte solide. Care, constat cu bucurie, că nu a dispărut.

– *Cum v-ați hotărât să deveniți istoric de artă? Pentru că, în vremurile copilăriei mele, n-am auzit pe nimeni spunând că vrea să fie istoric de artă...*

– Am vrut să devin istoric. Istoria de artă este o ramură a istoriei și bogăția ei vizuală m-a sedus. Și se pare că seduce pe mulți încă.

– *Aș vrea să-mi depănați o povestioară cu tâlc din anii studenției dumneavoastră și care v-a marcat existența!*

– Am fost marcat de exmatricularea mea din facultate între 1959 și 1961 când, din motive politice (erau 12 capete de acuzare), am fost trimis la „munca de jos“, ca fierar-betonist. Nu a fost o povestioară, ci o mică dramă care mi-a marcat existența, dar care mi-a folosit pentru tot restul vieții.

– *Care erau cele 12 capete de acuzare?*

– Antisovietism (vorbisem de Basarabia), antimarxism (arătasem că traducerea românească din Marx făcută după o ediție rusească nu respecta originalul german), participarea la un grup „spiritualist“ (era, de fapt, un grup de amici cu care ascultam muzica lui Wagner,

interzis pe atunci), împăciuatorism (termen cretin atunci creat la noi) și altele.

- *V-a fost frică de consecințele mai grave ale unei asemenea acuzații?*

- Nu, niciun moment.

- *Ce este istoria, domnule academician?*

- Este cea mai captivantă întâmplare individuală și colectivă. Este, într-un fel, totul.

- *Cum ați caracteriza istoria României?*

- Este o istorie europeană autentică în care au existat două specificități: latinitatea și statalitatea. Suntem singurul popor din zonă care și-a păstrat statul neîntrerupt.

- *Unde duc drumurile dumneavoastră spre ieri?*

- Înspre acele zone ale istoriei unde pot descifra sentimente, atitudini, gusturi, idei pentru care ai documente disperate, pe care le adun și le rânduiesc în teze și ipoteze.

- *Drumul dumneavoastră preferat în acest sens?*

- Drumul care reface gusturile românești în materie de artă.

- *Ce nădejdi încercați în zilele răsturnării regimului comunist din România?*

- Am sperat că România să nu fie condusă de mediocri. Câțiva ani, speranța s-a împlinit. Nu și în ultimii 20 de ani lipsiți de orizont.

- *Adică?*

- Ultimele două mandate prezidențiale (însemnând, de fapt, patru), ultimele parlamente cu „no“ și „names“ ilustrează ce am spus.

– Când ați realizat că suntem cu toții cobaii unei manipulări cum alta n-a fost?

– Nu sunt convins că toți suntem manipulați. Aș accepta la rigoare o manipulare inteligentă. Nu este cazul României de astăzi, ajunsă pe mâna unor moftangii.

– Cum arată moftangiul român? Există vreo speranță să scăpăm de ei?

– Este needucat, țâfnos și incult. Cațavencu este etern pe plaiul românesc.

– Ați ocupat, nu foarte mult timp, funcția de președinte al Radioteleviziunii Române, chiar în 1990. Aveți să vă reproșați ceva din perioada aceea?

– Da, îmi reproșez că nu am fost suficient de autoritar și că am ales să fiu imparțial. În România, în anumite posturi, trebuie să fii mână de fier. Fără mănuși de catifea.

– Ce e imparțialitatea?

– Să poți să nu îi dai dreptate celui pe care îl simpatizezi, să înclini balanța și spre cel cu care nu ești de acord.

– Cum se vede o țară din fotoliul de senator?

– Am încercat să văd țara de aproape ca senator de Iași, de Botoșani. Dar ca parlamentar – dincolo de legi importante din domeniul culturii, unele aplicate și astăzi – nu am făcut mare lucru.

– De ce?

– M-a încorsetat efemera calitate de membru al unui partid care mă trimisese în parlament.

– Dar din fotoliul de ministru al culturii?

– Nu din fotoliu, ci de pe banchetele mașinii, căci în patru ani de ministeriat am călătorit prin țară, am făcut de cinci ori înconjurul planetei. Țara văzută de mine este o „Europă în miniatură“.

- V-ați implicat activ în viața politică din ultimele trei decenii. Este

politicul moartea intelectualului român“, cum zicea Lucian Blaga?

- Da, cu siguranță. Blaga avea dreptate. Avem în față un exemplu intelectual suprem care s-a numit Nicolae Iorga. Mediocritatea partidelor noastre este atât de mare, încât intelectualul autentic nu are ce căuta în Guvern, în Parlament. România de astăzi este o mahala pe care omul de carte autentic nu o poate suporta.

- Și care-i soluția? Să fie democrația pacostea fără pereche a României, cum spunea Emil Cioran?

- Să avem o clasă politică educată, școlită, călătorită, dar nu în Dubai. Și, da, România nu este congruentă cu democrația. Românului îi ajunge un partid, un lider autoritar.

- Are dreptate George Călinescu scriind că „în fiecare român este ascuns un Vlaicu Vodă“?

- Călinescu avea perfectă dreptate. Românul e disimulat și așa s-a strecurat între imperii și Înalte Porți.

- Regrețați anumite decizii pe care le-ați luat în calitatea dumneavoastră de ministru și de parlamentar?

- Regret că nu am reușit să fac ceva pentru cultură în mediul rural, acel mediu din care au venit cândva mulți membri ai Academiei Române. Am încercat zadarnic să reactivez bibliotecile sătești și căminele culturale, acelea din care, sub Carol I și Spiru Haret, porneau elitele rurale devenite elite ale neamului.

- Chiar, cum este elita de azi a țării?

- Nu avem decât elite academice, universitare și culturale. Nu avem elite politice.

- Care au fost momentele ratate de România postdecembristă?

- Neunirea cu Basarabia și mineriadele.